

شناسایی و ارزیابی نژادگان های زود بارده و پاکوتاه گردو در ایران

رضا رضایی، کوروش وحدتی، وازگین گریگوریان، مصطفی ولیزاده

به ترتیب مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان غربی،

گروه علوم باغبانی پردیس ابوریحان دانشگاه تهران،

گروه باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز و

گروه زراعت و اصلاح نباتات دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز

با توجه به وجود نژادگان های پاکوتاه و زودبارده (دارای دوره نونهالی کوتاه) در برخی نهالستان ها، طی پنج سال گذشته (۸۵-۸۰) تعداد زیادی از این نژادگان ها با گزینش خزانه ای انتخاب و از جهات مختلف شامل ثبات ژنتیکی، تجزیه قدرت رشد و اجزای آن، قابلیت ریشه زایی، میزان فشار ریشه ای، تاثیر بر رشد رویشی پیوندک و وراثت پذیری مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج نشان دادند که درمیان دانهال های ۱-۳ ساله، دامنه وسیعی از قدرت رشد وجود دارد. بیش از ۶۰٪ از این ژنوتیپ ها پس از انتقال به باغ همچنان حالت پاکوتاهی خود را حفظ کردند. نهالهای پاکوتاه در مقایسه با نهالهای قوی به علت ریشه بندی محدود به طور نسبی فشار ریشه ای کمتری دارند و نیز نیروی کمتری به پیوندک القاء می کنند. این قبیل نژادگان ها قابلیت کالزایی، ریشه زایی و شاخه دهی بهتری را در سیستم های مختلف از دیاد شامل خوابانیدن هوایی، خوابانیدن کپه ای و کشت بافت نشان دادند. ارزیابی نتایج حاصل از گرده افشانی آزاد شش والد با قدرت رشد متفاوت نشان داد که فراوانی نهالهای کم رشد و بازیتونیک (چند شاخه ای) در میان نتایج حاصل از نژادگان های کم رشد با عادت باردهی جانبی و خوشه ای بیشتر است. اکثر صفات مرتبط با قدرت رشد، وراثت پذیری خصوصاً (۰/۸۸ - ۰/۳۵) و همبستگی فنوتیپی (۰/۹۱ - ۰/۴۷) متوسط تا بالایی نشان دادند. همبستگی بسیار بالا بین ارتفاع نهال در سنین مختلف رشد به مفهوم امکان گزینش زودرس این نژادگان ها طی فرایند گزینش دوره ای است. اهمیت بالقوه این نژادگانهای ضعیف در مدیریت باغ گردو بحث شده است.